



Napoleonské bojiště, pravěká mohyla Žuráň a hradiště Santon

Podolí u Brna, Tvarožná, Jiříkovice, Prace, Kovalovice, Slavkov; okr. Brno-venkov, Jihomoravský kraj
pravěk, raný středověk, 17.–18. století, 2. 12. 1805

 0,05 (Žuráň); 0,3 (Santon); 0,2 (Mohyla míru) km

Navigační bod: Žuráň N 49°10'46.45", E 16°44'17.41"; Santon N 49°11'18.99", E 16°45'49.25"; Pratecký kopec N 49°7'39.47"; E 16°45'49.97"; Rohlenka N 49°11'2.36"; E 16°45'37.28"; Stará pošta N 49°11'7.12"; E 16°49'34.57"; Slavkov zámek N 49°9'17.32"; E 16°52'32.21"; Krchůvek N 49°8'45.67"; E 16°48'52.06".

↑ Krchůvek – hromadné hroby, vyhlídka od přeneseného smírčího kříže na prostor bojiště.
Foto A. Knechtová 2015

Přístup: Autem z Brna směrem na východ po silnici I. třídy na Vyškov, odbočit na vrcholu kopce vlevo na Žuráň k památníku nebo pěšky ze Šlapanic od Muzea Brněnska po žluté turistické značce kolem Žuráně ke hradišti Santon a potom dále přes Jiříkovice k památníku Mohyla míru na Prateckém kopci. Je možné využít také možností internetových map.

Význam: Využití krajinných dominant pravěkých archeologických nálezů jako strategických bodů v novodobé bitvě u Slavkova, známé jako bitva tří císařů. Ta představuje jednu z významných událostí evropských dějin 19. století. Historický prostor bitvy byl



↑ Rohlenka, mosazná trojdielná ikona z hromadného hrobu z roku 1805. Foto S. Skoupý 1994

prohlášen za krajinnou památkovou zónu Bojiště bitvy u Slavkova.

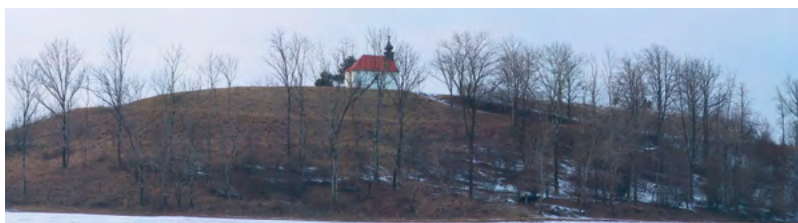
Historie: Bitva u Slavkova, jedno z nejvýznamnějších střetnutí napoleonských válek, se odehrála 2. prosince 1805 ve zvlněné krajině východně od Brna. Proti sobě stáli francouzský císař Napoleon I. se 75 000 vojáky a spojenecké armády ruského cara Alexandra I. a rakouského císaře Františka II. o síle 90 000 mužů. Po pravé straně bývalé císařské silnice z Brna na Olomouc, lemované několika zájezdními hostinci (Pindulka, Maxlůvka, Rohlenka a Stará pošta), které sloužily postupně oběma bojujícím stranám, se nachází návrší Žuráň. Právě z něho vedl Napoleon bitvu, která znamenala úplnou porážku protifrancouzské koalice. Vrch Santon po levé straně silnice byl opevněn francouzským dělostřelectvem. Třetí strategický bod, Pratecký kopec, obsadila spojenecká rusko-rakouská vojska. Po devítihodinovém boji početně slabší francouzská armáda zvítězila a způsobila

spojencům katastrofální porážku. Na bojišti zůstalo ležet více než 18 000 mrtvých vojáků obou stran. Na setkání Napoleona a Františka I. dne 4. prosince u Spáleného mlýna poblíž Násedlovic bylo dohodnuto příměří, které bylo uzavřeno 6. prosince na zámku v nedalekém Slavkově u Brna. Mírová smlouva známá jako přešpurský mír byla podepsána 26. prosince 1805 v Bratislavě. Na vrcholu Žuráň byl 5. července 1930 odhalen památník ze žulového kvádru s bronzovou plastickou mapou bojiště. V místě zásadního střetu na Prateckém kopci stojí dnes památník Mohyla míru, kde může návštěvník shlédnout stálou expozici Slavkov/Austrelitz 1805, která se věnuje průběhu bitvy. Na staré silnici u zastávky Kovalovice, Stará pošta se v budově poštovní stanice rakouské pošty zřízené v roce 1785 nachází soukromé Muzeum bitvy u Slavkova. Bojiště bitvy tří císařů stále láká návštěvníky z domova i ze zahraničí a každoročně na výročí bitvy se na místech s ní spjatých konají nejrůznější pietní akce.





↑ Pohled na mohylu Žuráň, vpravo v pozadí Pavlovské vrchy. Foto A. Knechtová 2015



↑ Opevněný kopec Santon s kapličkou Pany Marie Sněžné. Foto A. Knechtová 2003



↑ Rohlenka, výplň příkopu viditelná na skryté ploše při archeologickém výzkumu, uprostřed snímku v pozadí mohyla Žuráň po levé straně silnice Brno – Olomouc. Foto A. Knechtová 1998

Popis: Slavkovské bojiště se rozkládá na území východně od Brna o rozloze přibližně 120 km². Je vymezené starou císařskou cestou ze severu, Zlatým potokem ze západu a říčkou Litavou, na níž byly v jižní části bojiště dva dnes již zaniklé rybníky, Žatčanský a Měninický, z jihovýchodu. Zahrnuje 25 obcí – Bedřichovice, Blažovice, Holubice, Hostěrádky-Rešov, Hrušky, Jiříkovice, Kobylnice, Kovalovice, Křenovice, Měnin, Podolí, Ponětovice, Pozořice, Prace, Sívce, Slavkov u Brna, Sokolnice, Šaratice, Šlapanice, Telnice, Tvarožná, Újezd u Brna, Velešovice,

Zbýšov a Žatčany. V severozápadní části bojiště se nachází vrch **Žuráň**, kde měl Napoleon své velitelské stanoviště, v severní části pak vrch zvaný Kopeček nebo Padělek, který přejmenovali francouzští veteráni na Santon, a v jižní části hřeben prateckého návrší s kótami Staré vinohrady a Pratecký kopec. Žuráň je výrazné z dálky viditelné návrší mohylovitého tvaru. Jako archeologická lokalita je Žuráň známá již od roku 1853. Při hluboké orbě se tehdy narazilo na velké kameny, koňské a lidské kostry, dřevěné trámy apod. Nálezová situace uka-

zovala na významný nález, který odhalil až *archeologický výzkum vedený J. Poulikem v letech 1948–1950. Tehdy byly prozkoumány tři pravěké mohyly a dva komorové hroby z doby stěhování národů. Jedna z mohyl ukrývala také kostrový hrob kultury se šňůrovou keramikou, další potom překrývaly žárové pohřby kultury podolské. Přestože byly oba hroby v dávné minulosti vykradené, lze se domnívat, že zde byli pohřbeni příslušníci nejvyšší germánské aristokracie. Dokládají to i další *artefakty vzácného charakteru. Z tohoto stanoviště řídil Napoleon v dopoledních hodinách svoji vítěznou bitvu. Poté se přesunul s gardou a částí záloh ke Starým vinohradům na prateckém hřebeni, kde došlo k rozhodujícímu střetu vojsk. Jihovýchodně od tvaroženského potoka se nachází vrch **Santon**. Z kopce i jeho úpatí byly archeologickými výzkumy získány nálezy ze starší doby bronzové, halštatské, laténské i raného středověku. Na jihovýchodním svahu kopce jsou dodnes viditelné dvě terasy, které vznikly patrně s opevněním návrší v roce 1805, ke kterému posloužil patrně i stavební materiál původní kaple Panny Marie Sněžné, která stála na vrcholku kopce. Kaple byla znovu obnovena v roce 1832. Odehrály se zde kruté boje, ve kterých byl těžce raněn a o několik dní poté v Brně zemřel i francouzský generál Valhubert. Z **Prateckého kopce** pochází známá štípaná industrie z období paleolitu a eneolitické sekryky. Toto stanoviště obsadila před bitvou spojenecká vojska a v prostoru prateckého hřebene se odehrálo jedno z klíčových střetnutí bitvy, ve kterém se francouzskému vojsku podařilo ovládnout návrší a rozštěpit spojeneckou operační linii na dvě. V historickém prostoru zájezdního hostince **Rohlenka** byl roku 1988 *leteckým snímkováním zjištěn obdélný útvar o rozměrech 110 × 140 m, který byl ověřen v letech 1993–1994 a 1998 archeologickými výzkumy a identifikován jako polní tábor kontrolující komunikaci mezi Brnem a Vyškovem v souvislosti s vojenskými aktivitami v 17. a 18. století. Deprese opevňovacího příkopu byla využita po bitvě v roce 1805 k hromadnému pohřbení zemřelých vojáků. V roce 1994 byl v depresi odkryt hromadný hrob minimálně 11 jedinců, z něhož pochází kromě keramického materiálu, bronzových knoflíků a dalších drobných kovových předmětů i zajímavý nález mosazné skládací trojdielné ikony. Na vrcholové plošině Santonu kolem kaple Panny Marie se nachází také hroby padlých vojáků.



↑ Památník Mohyla míru na Prateckém kopci.
Foto A. Knechtová 2015

Další místo jednoho z mnoha hromadných hrobů rozesetých po celém Slavkovském bojišti se nachází u staré silnice z Brna na Slavkov poblíž Křenovic v trati zvané Krchůvek. Přes silnici leží vyhlídkové místo se smírčím křížem. Poblíž Staré pošty je postavena tzv. Ruská kaplička, kolem níž by se měly nacházet též převezené hromadné hroby padlých vojáků z hromadného hrobu mezi Holubicemi a Blažovicemi. Každý rok na přelomu listopadu a prosince probíhá v areálu památníku Mohyla míru pietní akt k uctění padlých a v prostorách bojiště rekonstrukce bitvy z roku 1805 v dobových uniformách francouzské, rakouské a ruské armády i jejich spojenců. Jedná se převážně o členy napoleonských společností z různých evropských zemí. Bojištěm prochází naučná stezka s 29 informačními panely se situací bitvy. [ak]

Literatura: Vitula 1997, Droberjar 2002, Čížmář 2004, Čížmářová 2004.

Okolí:

- (1) Slatina (BM), paleolitické a eneolitické osídlení na výrazném vápencovém útvaru Stránská skála: N 49°11'25.66", E 16°40'33.35" (4,7 km od Žuráně).
- (2) Pozoříce (BO), pravěké hradiště Hlásnice: N 49°12'59.00", E 16°48'40.57" (4,8 km od Santonu).
- (3) Sokolnice (BO), tvrzíště Stráž: N 49°6'47.16", E 16°43'5.59" (3,7 km od Mohyl míru).